

STRESZCZENIE PRACY W JĘZYKU POLSKIM

„Asysta rodzinna w opinii klientów Ośrodków Pomocy Społecznych, asystentów rodzin oraz innych podmiotów wspierających rodzinę”.

Celem mojej rozprawy doktorskiej jest zbadanie i zrozumienie na czym polega praca asystenta rodziny w odniesieniu do opinii samych asystentów, ich klientów i innych podmiotów wspierających rodzinę. Wybór tematu podyktowany był trzyletnim doświadczeniem praktycznym, jakie zdobywam pracując jako asystent rodziny, w jednym z Ośrodków Pomocy Społecznej, na terenie województwa opolskiego. Celem naukowym mojej pracy jest wzbogacenie dotychczasowej wiedzy na temat relacji asystent - rodzina wspierana, asystent - służby pomocowe w obszarze dyskursu pedagogiki społecznej i socjalnej. W ramach badań empirycznych, starałam się uzyskać odpowiedzi na pytania dotyczące współpracy asystenta rodziny z rodzinami wspieranymi jak również z przedstawicielami instytucji pomocowych: policjantami, koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej, przedstawicielami edukacji i sądownictwa oraz pracownikami socjalnymi. Interesowało mnie jak kształtują się wzajemne relacje między grupami społecznymi i jaką pozycję społeczno-zawodową zajmują asystenci rodziny i jak oni sami wypowiadają się o swojej pracy. Poprzez badania empiryczne chciałam zrozumieć i ukazać złożoność warunków codziennej pracy asystentów.

Asystenci rodziny współtworzą nowy system wsparcia dziecka i rodziny wieloprotymowej (instytucja ta wprowadzona została na mocy Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011r., a która weszła w życie 1 stycznia 2012 roku). Działania asystenta powinny zmierzać do podniesienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych, tak, aby zminimalizować konieczność umieszczania dzieci poza rodziną, w pieczy zastępczej. Asystent rodziny łączy w swojej pracy kilka ról - jest doradcą, profesjonalnym „pomagaczem”, odnajdującym mocne strony swoich klientów. Powinien pomagać rodzinie nauczyć się jak wykorzystywać wewnętrznie ukryte zasoby i motywować jej członków do działań. Powinien wspierać rodzinę w realizacji zamierzonych celów i poszukiwania poczucia własnej sprawczości i wpływu na własne życie.

Badania empiryczne przeprowadziłam w paradygmacie metodologii jakościowej, na terenie województwa opolskiego. Uczestnikami badań było 111 respondentów. Posłużyłam się techniką wywiadu pogłębionego, na podstawie trzech odrębnych kwestionariuszy wywiadu, po jednym dla asystentów rodziny, przedstawicieli służb pomocowych oraz rodzin

wspieranych. Zebrany przeze mnie obszerny materiał empiryczny poddałam analizie treści. Z wypowiedzi asystentów wynika, że ich głównym obowiązkiem jest wspieranie rodziny na co dzień

i w sytuacjach trudnych; że zazwyczaj pracują oni z rodzinami, w których występują problemy z uzależnieniami, roszczeniowymi, przeżywającymi trudności opiekuńczo-wychowawcze, przemocowymi, w których występuje bieda i niezaradność życiowa. Z analizy przeprowadzonych wywiadów wynika, że klientów asystentów podzielić można na trzy główne grupy: rodziny współpracujące, przeobrażeniowe, niewspółpracujące. Asystenci reprezentowali różne rozumienie swojej roli zawodowej, a w zakresie warunków i organizacji pracy zwrócili uwagę na problemy z dostępem do szkoleń, bardzo niskie wynagrodzenia, zbyt dużą liczbę rodzin pod opieką, brak współpracy z innymi podmiotami wspierającymi.

Rodziny wieloproblemowe znały zawód asystenta rodziny, potrafiły wymienić jakie cele, zadania i funkcje ma asystent do zrealizowania i wypełnienia. W zakresie kooperacji z asystentem wyniki wywiadów pozwoliły mi podzielić rodziny na dwie grupy: rodziny współpracujące i niewspółpracujące. Klienci aktywnie współpracujący zauważyli szereg pozytywnych zmian w swoim życiu, jednakże występowały u nich problemy z ich utrwaleniem. Rodziny niewspółpracujące przyczyn złych relacji upatrywały w cechach osobowościowych asystenta, braku jego kompetencji i nadmiernych wymaganiach asystentów wobec

rodzin.

Z wypowiedzi rodzin wspieranych wynika, że współpracują one także z kuratorami i dzielnicowymi.

Z analizy wypowiedzi przedstawicieli instytucji pomocowych wynika, że największą wiedzę o asystencie, jego roli w rodzinie, celach i zadaniach posiadają przedstawiciele sądownictwa – kuratorzy i sędziowie, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej oraz pracownicy socjalni. Nieco gorzej w tym zakresie wypadli przedstawiciele policji oraz edukacji. Tylko jedna z grup, z którymi przeprowadziłam wywiady jednoznacznie pozytywnie opowiedziała się za owocną współpracą z asystentami rodziny. Byli to koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej. Z kolei jedyną grupą zawodową, która jednoznacznie negatywnie wypowiedziała się na temat współpracy z asystentem rodziny byli przedstawiciele sądownictwa - kuratorzy zawodowi i społeczni. Wszyscy respondenci w swoich wypowiedziach wskazywali na jeden, wspólny model asystenta idealnego.

Ostatnią fazą opracowywania zebranego przeze mnie materiału badawczego było analizowanie danych empirycznych przez pryzmat koncepcji *resilience* i *empowerment*. Teoria rezyliencji zachęca do poszukiwania w rodzinie zasobów, potencjałów i możliwości,

które umożliwiły by jej wyjście z sytuacji kryzysowej. Zgodnie z założeniami koncepcji *empowermentu* nadrzędnym celem pracy asystenta jest dążenie do upodmiotowienia klienta oraz rozwijanie w nim motywacji i procesu zmiany poprzez wzmacnianie jego skutecznych działań, prowadzących do określonych celów. Wyniki badań wskazują, że koncepcja *resilience* nie dominuje w pracy każdego asystenta rodziny. Niektórzy respondenci wyraźnie nie wierzyli w możliwość przemiany swoich klientów, a asystenci stosujący tę koncepcję, nie nazywają swoich działań zgodnie z naukową nomenklaturą. Niejako intuicyjnie starają się zmotywować klientów do działania i uświadomić im, że posiadają wystarczające kompetencje i zasoby, aby stawić czoła trudnym sytuacjom dnia codziennego. Podobnie jest z koncepcją *empowerment*.

Z wypowiedzi respondentów wynika, że postępują oni zgodnie z zasadami tej idei, choć nie odwołują się wyraźnie do samej koncepcji.